

EVALUATIE UITVOERINGSAGENDA DUURZAME ENERGIE DEVENTER

2011-2013

Deventer, maart 2014

1. Voorwoord
2. Samenvatting evaluatie uitvoeringsagenda duurzame energie
3. Partnerschappen en samenwerking
4. Communicatie en marketing
5. Toelichting per beleidsprioriteit
6. Lijnen naar de toekomst

Bijlagen:

1. Ontwikkelingen opwek nieuwe energie in Europa

1. Voorwoord

Duurzaamheid is iets waar we met z'n allen over moeten nadenken, maar bovenal is duurzaamheid iets wat je moet doen!

Dat schreef ik in oktober 2011 in het voorwoord van de Uitvoeringsagenda duurzaamheid *Op weg naar een duurzaam evenwicht*. Sinds die tijd hebben we in Deventer flinke stappen gezet. En dat moet ook, want achter de horizon komt het Deventer van 2030, waarin we klimaatneutraal willen zijn, snel dichterbij. Ik zie dat er in Deventer veel gebeurt op het gebied van duurzaamheid. Op kleine en grotere schaal. En niet alleen door inwoners, maar ook door bedrijven en organisaties.

Steeds meer duurzame projecten en initiatieven zien het licht. Langs de A1 staan volgend jaar twee windturbines. Een groeiend aantal Deventenaren schrijft zich via de Deventer Energie Coöperatie in voor aandelen lokale windenergie. Het Deventer Sportbedrijf legt een zonnepark op het dak van De Scheg, als onderdeel van een groter pakket duurzaamheidsmaatregelen. Stichting Zon Deventer heeft voor het dak van Sallcon een soortgelijke bestemming.

In 2013 zijn we in Deventer gestart met diftar. Meer recyclebaar afval scheiden, en daarmee minder restafval overhouden, dat is de inzet. Onze doelstelling was om eind 2014 op 150 kilo restafval per inwoner te zitten, daar zaten we eind 2013 al op. Deventenaren ontpoppen zich tot afvalscheiders; 70% van de inwoners krijgt op het voorschot afvalstoffenheffing geld terug.

Dan zet Deventer samen met woningcorporaties, provincie en rijk ook nog in op het isoleren van bestaande woningen. Via Slim Deventer ontstaan financieringsmogelijkheden (ESCo's) die heel aantrekkelijk kunnen zijn voor inwoners. Dertig Deventer huishoudens starten binnenkort met deze financieringsvorm.

Kortom, Deventer is steeds bewuster bezig met duurzaamheid én is er naar gaan handelen. Precies zoals ik in 2011 had gehoopt. Toch mogen we niet treuzelen. En waarom zouden we? Er liggen nog zoveel kansen om Deventer te 'verduurzamen'.

Daarom prolongeer ik mijn appel: duurzaamheid is iets wat je moet doen!

Jos Pierey

Wethouder duurzaamheid gemeente Deventer

2. Samenvatting evaluatie uitvoeringsagenda duurzame energie

“Uitvoeringsagenda duurzaamheid Deventer staat voor mij gelijk aan: de basis voor HET innovatielab waar door gericht beleid en out of the box ideeën tegen de stroom in roeiend worden geboren, vormgegeven en op de kaart worden gezet. Schitterend om daar een bijdrage aan te kunnen leveren.” **Wladimir Rouwenhorst – Tax partner PricewaterhouseCoopers**

De raad heeft in december 2011 de uitvoeringsagenda duurzaamheid vastgesteld. Hierbij zijn 8 beleidsprioriteiten bepaald die de speerpunten in de uitvoering vormen. Zoals in de middellange termijn beleidsagenda is aangekondigd ¹, is inmiddels het drieluik van de duurzaamheidsagenda door de raad vastgesteld:

- Uitvoeringsagenda duurzaamheid (2011)
- Afvalplan en invoering Diftar (2012)
- Uitvoeringsagenda ecologie (2013)

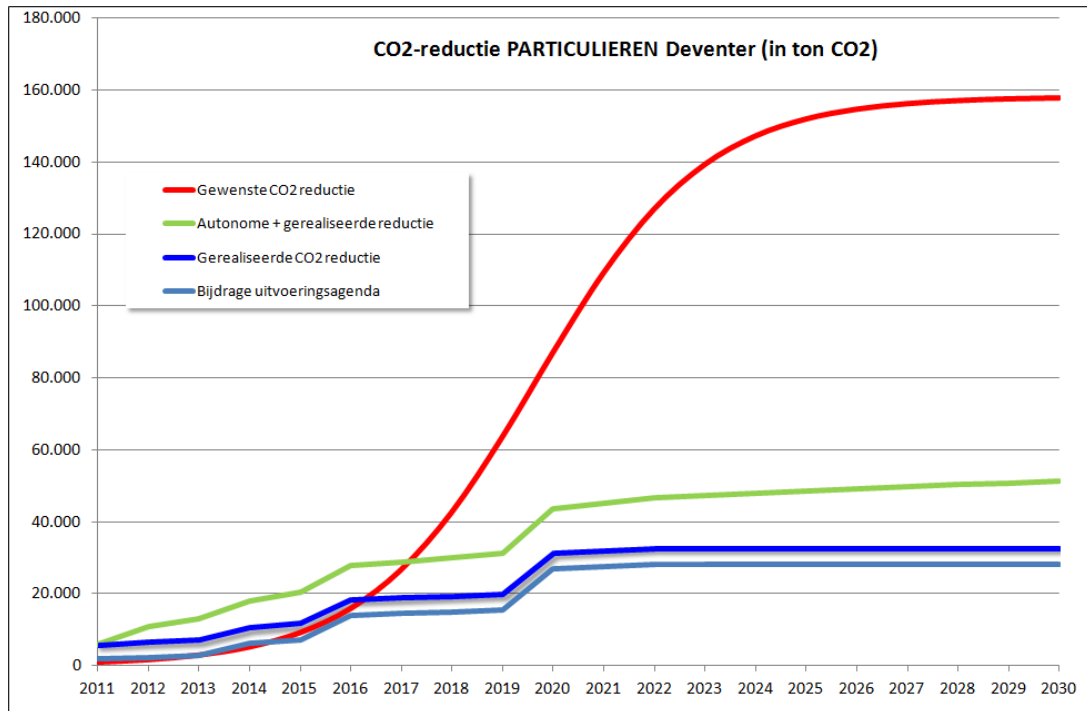
Hiermee richt deze uitvoeringsagenda zich in het vervolg op duurzame energie (inclusief uiteraard in de eerste plaats besparing van energie). Uitgangspunt daarbij vormt de in 2009 door de raad uitgesproken doelstelling: Deventer energieneutraal 2030.

Waar staan we nu?

- Gasverbruik daalt met 2 % per jaar en zal de komende jaren nog flink teruglopen.
- Stroomverbruik particulieren neemt sterker af dan het landelijk gemiddelde, mede door de grote toename van zonne-energie op daken van woningen (5 % meer dan landelijk).
- Energieverbruik van bedrijven neemt flink toe door economische bedrijvigheid. Door innovatie en besparing wordt deze toename evenwel geheel gecompenseerd (bron: Energie in beeld). Per jaar zijn er grote verschillen. Dit wordt mogelijk veroorzaakt door enkele grote bedrijven. Over de verdere mogelijk oorzaken is weinig gestructureerde informatie (openbaar) beschikbaar.
- In de komende jaren wordt voor 6 MW windenergie gerealiseerd, neemt (als we de huidige lijn voortzetten) het energieverbruik van woningen fors af en voorzien we een flinke toename van zonne-energie op daken, vooral van bedrijven en andere gebouwen.

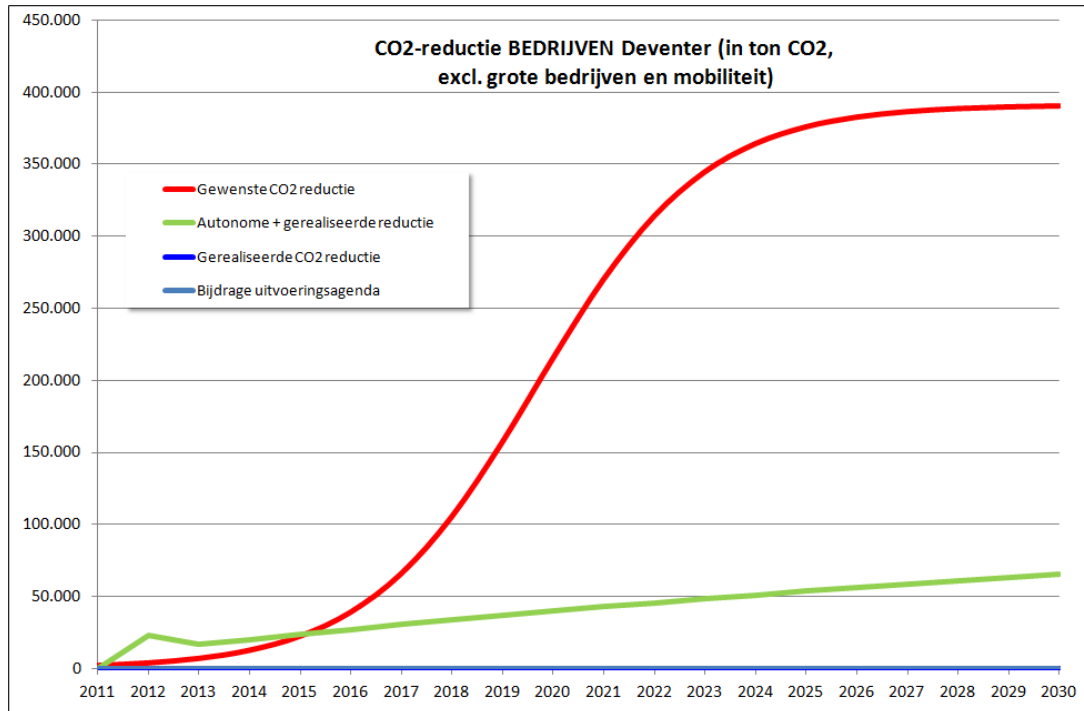
¹ Middellange termijn beleidsagenda dd. 8 juni 2011, voor de 2^e maal herzien bij de voorjaarsnota 2013.
Evaluatie uitvoeringsagenda duurzame energie Deventer 2011-2013 *Pagina 4 van 27*

Het voorgaande kan in de onderstaande grafiek zichtbaar worden gemaakt (bron: monitoring energieverbruik zoals die in juni 2013 aan de raad is aangeboden).

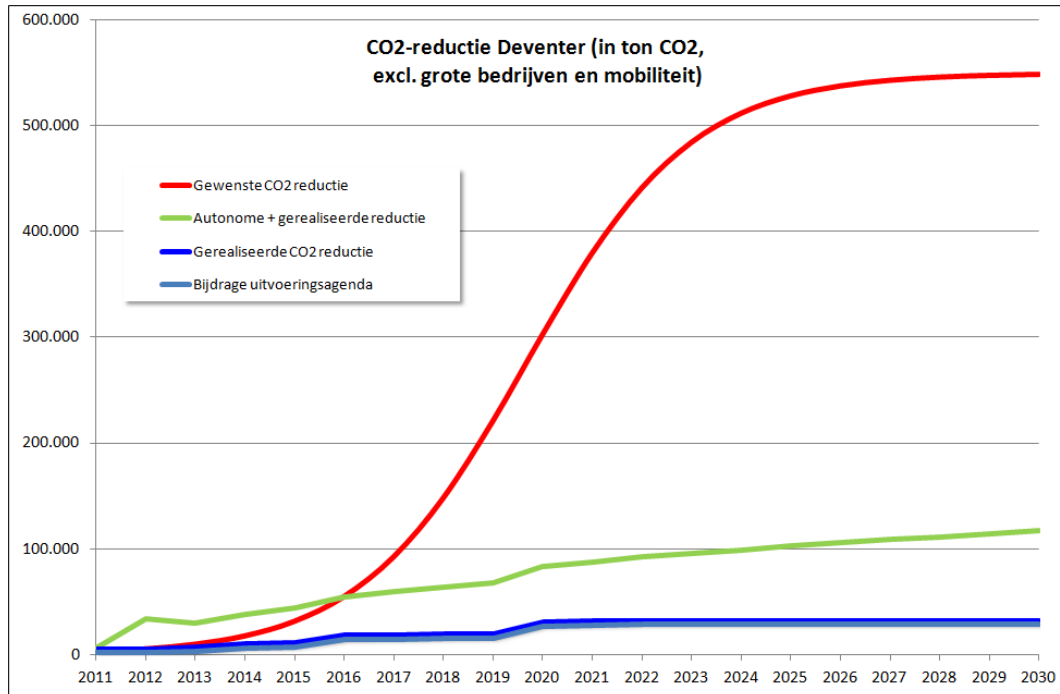
In deze grafiek is zichtbaar dat de verschillende maatregelen (zonnepanelen op daken van woningen, windturbines vanaf 2015 en de aanname van zonneparken mogelijk na 2020) een stijgend verloop van opwekking van energie vertonen. De groene lijn laat zien dat Deventer daar bovenop nog een extra inspanning laat zien vanuit besparing van energie. Hiermee is aangetoond dat de uitvoeringsagenda duurzame energie in deze bestuursperiode de beoogde doelstelling ruimschoots behaald heeft. Als deze trend aldus doorzet mag verwacht worden dat Deventer qua energieverbruik van huishoudens een meer dan gemiddelde afname laat zien. De realiteit voor de lange termijn is dat dit niet genoeg is om de doelstelling na 2017 voort te zetten. Extra inspanning met name op het gebied van opwek van stroom is nodig.

Hieronder is zichtbaar wat de bijdrage van bedrijven is. Op het gebied van opwekking van energie zijn er geen (grote) maatregelen getroffen. De prijsstelling van energie² is hier nadrukkelijk debet aan. Het is voor bedrijven financieel niet aantrekkelijk genoeg. Door innovatie vindt er wel een (autonome) besparing plaats. Deze is echter niet voldoende om de beweging naar energieneutraliteit te maken.

² De energiebelasting voor consumenten bedraagt ca. 15 cent per kWu stroom en 18 cent per m3 gas. Voor bedrijven geldt een lager regime dat afneemt tot 2 cent per kWu voor grote bedrijven. Hoe meer energieverbruik, hoe lager de kosten van energie.

Tot slot een grafiek waarin het gecumuleerde effect voor bedrijven en particulieren zichtbaar is. Hierbij moet worden bedacht dat ca. 70 % van de CO₂-uitstoot voor rekening van bedrijven komt en 30% voor particulieren. Uit de grafiek blijkt dat de nu gerealiseerde (en te realiseren) CO₂-reductie voor de periode tot 2030 volstrekt onvoldoende is. Dit is de opgave voor de komende bestuursperiode.

In hoofdstuk 5 wordt per beleidsprioriteit een samenvatting van de bereikte resultaten gegeven. Daarbij mogen we met trots vaststellen dat die doelen in hoge mate door private initiatieven en samenwerking tussen partijen tot stand is gekomen. In hoofdstuk 3 gaan we nog afzonderlijk in op die partnerschappen.

Belangrijke rode draad in alle bereikte doelen, is dat de materie weerbaarstig is. Niet in de laatste plaats dat energiebesparing en –opwek in een decennium van economische crisis moet concurreren met andere even belangrijke maatschappelijke en economische behoeften van inwoners en bedrijven. Mede door de druk op de rijksbegroting, komen stimulerende maatregelen van de rijksoverheid nog onvoldoende uit de verf. Als bijlage is een recent overzicht gevoegd van de voortgang in de opwek van nieuwe energie in de verschillende landen van de Europese unie. Nederland vervult daarin de rol in de achterhoede.

De daadwerkelijke maatschappelijke inbedding van de noodzakelijke maatregelen op lange termijn (gegeven de enorme opgave naar 2030) vraagt met name ten aanzien van de opwekking van stroom door zon en wind ook nog de nodige discussie in en met de samenleving. Daarom zijn tussenstappen wenselijk. Op dit moment zijn die nog niet ingevuld. Dit wordt de opgave voor de komende beleidsperioden. Desondanks mogen we concluderen dat Deventer de in 2009 gestelde doelstelling tot op heden ruimschoots haalt. Dit geeft de verwachting dat deze lijn de komende jaren kan worden doortrokken, op dezelfde inspirerende en coöperatieve wijze in samenwerking met bewoners, partners, en andere overheden.

3. Partnerschappen en samenwerking

“Deventer is een voorbeeldstad en inspiratiebron voor vele andere steden in het kader van het Benelux platform 'Urbiscoop' voor energie efficiency. Dit platform streeft met hogere overheden en in EU-verband naar meer duurzame steden op het vlak van energie.” Karin Jacobs – Hoofd Team Duurzame ontwikkeling EU/Benelux

Hierna brengen we eerst in herinnering wat we in 2011 in de uitvoeringsagenda hebben opgeschreven.

Samenwerking om de doelen op het gebied van duurzame energie te bereiken, vindt plaats op drie niveaus:

- *participatie van burgers en bedrijven;*
- *partners in de uitvoering;*
- *bestuurlijke samenwerking.*

Strategie

We hebben als gemeente slechts een beperkte invloed op de realisatie van de klimaatdoelstellingen van Deventer. Als burgers en bedrijven de noodzaak van realisatie niet inzien, kunnen we dat niet afdwingen. We kunnen dit inzicht en de betrokkenheid wel vergroten door het uitdragen van een open bestuursstijl. Kernbegrippen hierbij zijn: zelf meedoen, een interactieve aanpak en gebruikmaken van de sociale dynamiek van de stad. Instellingen en organisaties uit het maatschappelijk middenveld, corporaties, ondernemers en het bedrijfsleven, zijn belangrijke strategische partners. Samen met hen moeten we ontwikkelingen inzetten, daar draagvlak voor verkrijgen en de gewenste duurzaamheidsdoelen realiseren. Deze samenwerking omzetten in concrete acties betekent vertrouwen geven aan onze partners en als gemeente kiezen voor een facilitaire rol. Als overheid zien wij het daarbij overigens wel als onze taak om die maatschappelijke vraagstukken uit te voeren die niet door de markt worden opgepakt. Daarom is helderheid over de rol van zowel ons als gemeente als onze partners van groot belang.

De gemeente kan de klimaatdoelstellingen niet alleen bereiken. Samenwerking met maatschappelijke partners is essentieel. Behalve de gemeente hebben het bedrijfsleven, de woonsector en de Deventer inwoners een belangrijke rol bij het realiseren van duurzaamheidsdoelen. De gemeente heeft hierbij verschillende rollen: regulerend, regisserend, stimulerend, faciliterend en loslatend. Naast duurzaamheid blijven de 'traditionele' milieuvelden tijd, aandacht en geld vragen, zoals het saneren van bodemverontreiniging en de aanpak van geluidsoverlast.

Terugkijkend kunnen we constateren dat door het actief uitvoeren van deze strategie in de afgelopen 2 jaar, dit doel volledig bereikt is. We hebben de strategie consequent toegepast in samenwerking met burgers en bedrijven, met uitvoerende partners en andere bestuursorganen.

De uitgangspunten:

- de gemeente Deventer faciliteert;
- we verstrekken geen subsidie voor individuele maatregelen;

- de opgave is dusdanig groot (€ 150 mln per jaar) dat het gemeentelijk deel bescheiden is (budget € 0,3 mln per jaar); dit dragen we ook nadrukkelijk uit naar partners;
- de opgave biedt een enorme kans voor lokale en regionale werkgelegenheid en economische stimulering;
- we spreken alle partijen (zonder uitzondering) aan op hun eigen verantwoordelijkheid, rol en mogelijkheden tot samenwerking en realisatie van maatregelen;
- we voeren een offensief in lobby richting provinciale, landelijke en Europese bestuursorganen.

We noemen een aantal bereikte doelen:

- Er is een aantal private initiatieven leidend in Deventer zonder directe bestuurlijke rol van de gemeente (Deventer Energie Coöperatie Slim Deventer, Zon Deventer).
- Deventer vervult een actieve rol in diverse samenwerkingsverbanden (provinciaal, Steden-driehoek, landelijk blok voor blok, Platform 31, Europees programma Urbiscoop).
- Met de provincie Overijssel werkt de gemeente intensief samen, waarbij de praktijkervaringen in Deventer leidend zijn voor ontwikkelingen in de provincie.
- Deventer wordt intensief benaderd door initiatiefnemers op het gebied van ESCo (energieservicecompany) en ontwikkeling van zonne-energie. In beide gevallen hebben we momenteel nog last van de stagnerende landelijke regelgeving die nodig is om projecten uit te voeren.

Met de beperkte beschikbare middelen hebben we een maximale prestatie geleverd op het gebied van samenwerking en facilitering

4. Marketing en communicatie.

*“In Deventer zijn meerdere baanbrekende nieuwe (woon)concepten ontwikkeld, waarbij serieus en vanaf het prille begin geluisterd is naar wat de burger bezighoudt. Uitdaging voor de toekomst is competente, maatschappelijk betrokken marktpartijen te vinden die de concepten gaan uitvoeren (en hierbij genoeg nemen met schappelijke rendementen). Uniek hierbij is dat de gemeente vanaf het begin oog heeft voor de eindgebruiker en daarbij zichzelf durft weg te cijferen. Hierdoor is Deventer een broedplaats voor (beleids)innovaties “. **Niels Götz – Partner marketing bureau 5Plus1.***

De hiervoor geschetste strategie van de facilitaire overheid en het aan kop stellen van partners en lokale initiatieven wordt door vertaald in de marketingaanpak en communicatieboodschappen. Bij zowel marketing als communicatie is afzenderschap cruciaal. Daarom letten we er steeds op dat de boodschap de afzender heeft die burgers en bedrijven aanspreekt. De gemeente is op de achtergrond vaak wel faciliterend aanwezig, maar een zichtbare rol op de voorgrond hiervoor niet altijd nodig. We werken steeds meer toe naar deze strategie.

Van oorsprong was de zorg voor het klimaat de aanjager om maatregelen te nemen. Als het gaat om energie en klimaat, dan zijn er meerdere (legitieme) argumenten voor burgers en bedrijven om keuzen te maken om wel of geen maatregelen te treffen:

- De maatregelen leveren comfort in de woning
- De maatregelen leiden tot kopieergedrag (“wat de buurman heeft, wil ik ook”)
- De maatregelen leveren een financieel voordeel (lagere maandlasten of waardetoeename van de woning).

Deze argumenten vragen om een moderne marketingbenadering, waarbij elementen als sociaal bewijs (de BN-er doet het ook) en schaarste (eenmalige aanbieding) ook een rol spelen. Uiteindelijk bepalen niet rationele overwegingen veelal of men tot actie overgaat. Bij energie en duurzaamheid is dat niet anders.

De marketingstrategie wordt nader uitgewerkt met onze partners in de samenleving en het bedrijfsleven, op advies van (lokale) marketingdeskundigen. Dit heeft geleid tot een moderne marketingbenadering die ook buiten Deventer vorm begint te krijgen. In de week van de duurzaamheid (3 tot 10 oktober 2013) is hier in de Energie-expeditie veel bekendheid aan gegeven. De marketinglijn is nadrukkelijk gebruikt voor Slim Deventer (de blok voor blok aanpak) maar ook bij de inrichting van Energie in Deventer. Als burgers of het bedrijven niet willen, dan helpt een wijzende vinger van de overheid zeker niet.

Bovendien moeten we accepteren (zoals bij elk product) dat wanneer er sprake is van andere prioriteiten of zorgen (baan, zorgpremie, auto, ipad) het toepassen van energiebesparing en energieopwek “niet aankomt”. Een reflex is dan veelal dat we de burgers nog meer bewust willen maken. Dat is het probleem niet. We zullen moeten zorgen dat het product ‘energie’ net zo aantrekkelijk wordt als andere consumentenproducten. Dat is een enorme uitdaging.

Op basis van reacties uit de markt en van samenwerkingspartners, hebben we de indruk hier flinke stappen te kunnen maken. Het gaat langzamer dan verwacht, maar ook hier moeten we constateren dat dit het landelijke beeld niet anders is en dat Deventer hierin een voortrekkersrol vervult.

In aansluiting op onze facilitaire rol en de daarop afgestemde marketingstrategie, zijn we op het gebied van communicatie in de eerste periode terughoudend geweest. Inmiddels vervult Deventer meer en meer een voortrekkersrol. Dat geeft reden om meer de publiciteit te zoeken. Maar niet zozeer over de inhoud, maar over onze faciliterende rol als lokale overheid die meer activiteiten in beweging zet. Daarom zoeken we ook bewust podia buiten de gemeente.

5. Toelichting per beleidsprioriteit

Biomassa & warmtenet

“In 2013 hebben we met de Grote Aanpak in het Rode Dorp 253 gezinnen een betaalbaar en warm thuis gegeven. Dit jaar pakken we de woningen in Sluiswijk aan waardoor bewoners meer wooncomfort zullen ervaren in een energiezuinige woning.” **Liesbeth van Asten - directeur-bestuurder Rentree Wonen**

Kader

De expeditie

- Met nieuwe technologieën en concepten komen tot rendabele oplossingen voor biomassa.
- Het benutten van restwarmte zal vooral in economische optiek tot haalbare oplossingen moeten komen.
- Bij het verduurzamen van woningen is de combinatie met een warmtenet van grote meerwaarde. ESCO-financiering kan hierbij een oplossing zijn.

Kader sluiten

Wat hebben we afgesproken?

We willen in Deventer de productie en toepassing van biogas totstandbrenging en het warmtenet uitbreiden en verduurzamen.

Hoe staan de ontwikkelingen ervoor?

Biomassa

De poging om (op initiatief van de provincie) tot een Groen Gas Hub in Salland te komen is niet gelukt. Beperkt vertrouwen van de agrarische sector en 80 % subsidie maakte het project niet haalbaar. De focus ligt nu op een kleinschalige aanpak. De technologische ontwikkeling in het oplossen afvalproducten vergt enige jaren.

Warmtenet

In de Deltabuurt is een aansprekend warmtenetproject in voorbereiding. Voor 40 VVE's (800 woningen) wordt gekeken naar een combinatie tussen verduurzaming van de woningen en het bestaande warmtenet.

Ambities van Essent, eigenaar van het warmtenet in Deventer, voor verduurzaming van het net bleken te hoog gegrepen. Inmiddels is Essent Local Energy Solutions (ELES) door RWE afgestoten. Deze tak van Essent wordt overgenomen door PGGM.

Op het gebied van restwarmte wordt momenteel een breed onderzoek uitgevoerd op de bedrijventerreinen in opdracht van gemeente, provincie en VNO/NCW.

Wie zijn er betrokken?

Provincie Overijssel, Enexis, ROVA, LTO, NVV, Saxion, Gasunie, Essent, ieder1, Rentree, het Waterschap Rijn & IJssel, warmteleverende bedrijven, Groen Gas Hub Salland, Rijk en de gemeenten Olst-Wijhe, Raalte en Deventer.

De partijen werken intensief samen. De samenwerking in Salland met provincie, Enexis, waterschap, LTO/NVV en Gasunie heeft geleid tot een sterk netwerk. Een belangrijke basis voor verdere ontwikkelingen.

Wat is de rol van de gemeente Deventer?

De gemeente neemt geen warmtenetten over of investeringen in biogasinstallaties. Gelet op het belang van de (ondergrondse) infrastructuur en de risico's die aan instabiliteit van de infrastructuur verbonden zijn, geeft de gemeente veel aandacht aan het bijeenbrengen van partijen zodat dit belang wordt gerealiseerd.

Deventer Energie Coöperatie

“De gemeente was in 2012/13 één van de verwekkers van de Deventer Energie Coöperatie, stond aan de wieg en zag dat het goed was: wij gingen op eigen benen staan en leerden te lopen; het gaat ons voor de wind en wij gáán voor de wind” **Jan de Vries - directeur Deventer Energie Coöperatie**

“Het Windpark Kloosterlanden is een mooi voorbeeld van co-creatie waarbij de Gemeente Deventer, Raedthuys Groep en de Deventer Energie Coöperatie intensief samenwerken om de lokale opwekking van duurzame energie te bevorderen en waarbij in korte tijd grote stappen richting een duurzamere toekomst worden gezet.” **Titus Swartjes – voorzitter Deventer Energie Coöperatie**

Kader

De expeditie

- Verdere samenwerking met marktpartijen en andere initiatiefnemers om tot een zo effectief mogelijke aanpak van opwekken duurzame energie te komen.
- Meer bekendheid geven aan de Deventer Energie Coöperatie.
- Opschalen zowel binnen als buiten de kaders van het landelijk energieakkoord.
- Regionale samenwerking biedt veel mogelijkheden.

Kader sluiten

Wat hebben we afgesproken?

Het oprichten van een duurzaam dienstenbedrijf in een coöperatieve vorm.

Hoe staat de Deventer Energie Coöperatie ervoor?

Het energieakkoord en de belastingmaatregelen die hier uit voortvloeien zijn belangrijke ontwikkelingen voor de Deventer Energie Coöperatie.

Bereikte doelen:

- De Deventer Energie Coöperatie is opgericht en heeft inmiddels ruim 120 leden.
- 60 huishoudens zijn klant bij de Deventer Energie Coöperatie.
- De coöperatie participeert voor 25% in de windturbines langs de A1. De coöperatie geeft certificaten uit.
- De Deventer Energie Coöperatie participeert in de blok-voor-blok-regeling via ESCo's (Energy Service Companies = financiering van energiebesparing via de energierekening).
- De Deventer Energie Coöperatie is uitvoerder van het energieservicepunt “Energie in Deventer”.

Ontwikkelingen in duurzame energie hebben een grote vlucht genomen in coöperatieve verenigingen van burgers.. Toch maken burgers uiteindelijk niet snel de stap van hun vertrouwde energiebedrijf naar de Deventer Energie Coöperatie.

Wie zijn er betrokken?

Woningbouwcorporaties, particuliere initiatiefnemers, banken, bedrijfsleven, Stichting Energietransitie Nederland, Regio Stedendriehoek, Provincie Overijssel, gemeenten West-Overijssel, energiebedrijven, gemeente Deventer.

Belangrijkste betrokkenen zijn de deelnemers; de 'gewone' inwoner en ondernemer. Als leden van de coöperatie bepalen zij direct het beleid.

Wat is de rol van de gemeente Deventer?

De gemeente faciliteert en brengt partijen samen. Met een bijdrage van de provincie heeft de overheid startkapitaal ??bedoel je de subsidie voor het energieloket?????verschafft. De gemeente vervult geen bestuurlijke rol.

Zonne-energie zonder subsidie

“In Deventer zijn al circa 1000 huishoudens voorzien van een duurzame energievoorziening met zonnepanelen. Maar we zijn er nog lang niet, er zijn nog veel lege daken die benut kunnen worden. Volgens ons is het van belang dat burgers goed gefaciliteerd worden in het krijgen van een duurzaamheidslening om de zonnepanelen te kunnen betalen uit de maandelijkse opbrengst op de energienota.” **Jankees Klapwijk – Voorzitter Stichting Zon Deventer**

Kader

De expeditie

- Zoeken naar (fiscale) oplossingen buiten de energiebelastingreductie.
- Realiseren van interessante vormen van financiering.
- Het verbinden van partijen (bedrijfsleven, woningcorporaties, regio) voor het realiseren van technologische vernieuwing.
- Doorgaan met lobby richting het kabinet om te komen tot werkbare voorwaarden in het energieakkoord.

Kader sluiten

Wat hebben we afgesproken?

Het toepassen van subsidieloze oplossingen voor zonne-energie. Geen geringe opgave. Wil Deventer in 2030 energieneutraal zijn, dan is circa 4 miljoen m² zonne-energie nodig.

Hoe ver zijn we?

Deventer telt inmiddels ruim 1000 huishoudens met zonnepanelen op daken. Het stroomverbruik daalt hierdoor sterker dan het landelijke gemiddelde (landelijk 0,4 % toename stroomverbruik; Deventer 2 % daling huishoudelijk stroomverbruik). Stichting Zon Deventer legt op het dak van Sallcon 1.600 zonnepanelen die door bewoners aangeschaft kunnen worden. Ook Sportbedrijf Deventer legt een groot aantal zonnepanelen op het dak van de ijsbaan. Sportbedrijf Deventer onderzoekt de mogelijkheid van participatie in de geproduceerde zonne-energie.

Toch neemt zonne-energie nog geen grote vaart. De raad heeft uitgesproken voorlopig geen grootschalige zonneparken in Deventer te willen. De focus ligt op woningen en bedrijfsdaken. Bedrijven zijn op hun beurt terughoudend. Zonnepanelen zijn financieel nog niet interessant genoeg voor bedrijven. Bovendien betekent levering aan particulieren een ingewikkelde route.

De prijs van zonnepanelen daalt nog steeds, maar de importheffing op Chinese zonnepanelen doet dit te niet. De prijs van stroom fluctueert sterk. Het vermogen van een m² zonnestroom neemt ondertussen flink toe en daarmee dalen de kosten per m².

Een andere onzekere factor is de regelgeving vanuit Den Haag. Na de val van het eerste kabinet Rutte kostte het een jaar alvorens de SER met het energieakkoord kwam. Inmiddels is de beoogde verruiming van de regelgeving door de Tweede Kamer flink ingeperkt. Gevolg hiervan is een flinke administratieve last, strenge spelregels, maar vooral de afspraak dat over 4 jaar door het parlement een

evaluatie wordt uitgevoerd. Die is vooral gericht op de omvang van de financiële verplichtingen. Juist dit laatste zorgt voor terughoudendheid bij financiers (langjarige financiering is immers niet gegarandeerd door het kabinet) en daarmee een stagnatie voor het grootschalig uitrollen van zonne-energie.

Wie zijn er betrokken?

Bedrijfsleven, lokale initiatieven, provincie Overijssel, Deventer Energie Coöperatie, woningbouwcorporaties, gemeente Deventer.

Wat is de rol van de gemeente Deventer?

De gemeente subsidiëert niet de aanschaf van zonnepanelen. Wel zorgen we ervoor dat de juiste partijen elkaar weten te vinden en, waar nodig faciliteren we dit door te zorgen zorgen we voor specifieke advisering (fiscaal/financieel). Deventer Energie is de link voor bewoners en bedrijven naar zonne- en windenergie projecten.

Verduurzamen bestaande woningbouw

“De markt begint langzaam de faciliterende ondersteuning van de gemeente Deventer te begrijpen, dit doordat de gemeente Deventer haar focus gericht heeft op het ‘Waarom’ van verduurzamen en daarom aan de markt het ‘hoe’ en ‘wat’ vraagt in te vullen, waarmee de verduurzaming consistent op gang komt vanuit het best passende aanbod aan particulieren, bedrijfsleven en overheden.” **Tjeerd de Boer – Algemeen directeur Schutte Bouw**

Kader

De expeditie

- Het verduurzamen van woningen in hoger tempo tot daadwerkelijke productie te brengen.
- Verkennen en uitrollen van betaling woningisolatie via verrekening energierekening voor iedereen die dat wil.
- Daarnaast het verkennen en uitrollen van woningpacht (energie neutrale nieuwbouw woningen die vervolgens in erfpacht worden uitgegeven) als een speerpunt.

Kader sluiten

Wat hebben we afgesproken?

Het verduurzamen van bestaande woningen in Deventer (isoleren, verhogen EPC-waarden).

Hoe staan de ontwikkelingen ervoor?

Er is veel initiatief en innovatie op het gebied van woningisolatie. Knelpunt is vooral de kloof traditioneel aanbodgericht handelen van bouwbedrijven en de behoefte van inwoners. Burgers zijn onder-tussen terughoudend en nemen kleine stappen als het gaat om woningisolatie. Het verruimen van noodzakelijke financiële mogelijkheden door de financiële sector blijft vooralsnog uit.

Deventer gaat tegen deze stroom in met een unieke samenwerking tussen bedrijfsleven, woningbouwcorporaties, Sallcon en gemeente.

Het samenwerkingsverband Slim Deventer maakt niet langer gebruik van subsidie, maar verlegt de koers naar faciliteren en financieren. Faciliteren door lokale partners en de gemeente en financieren door provinciale lening en het mogelijk maken van financiering via de energierekening.

Dit laatste - de zogenaamde ESCo (Energieservicecompany) - is een landelijke ontwikkeling waaraan veel regelgeving kleeft. Ondanks dat is Deventer in januari 2014 met Slim Deventer van start gegaan. De eerste 30 huishoudens maken binnenkort gebruik van deze financieringsvorm.

Verder zijn er enige honderden huishoudens die gebruik maken van de provinciale premie- en leen-regeling.

Woningbouwcorporaties hebben (ondermeer in het Rode Dorp) verduurzaming van enkele honderden huurwoningen tot stand gebracht.

Wie zijn er betrokken?

Bedrijfsleven, woningbouwcorporaties, provincie Overijssel, partners in de stad, Sallcon, Deventer

Energie Coöperatie, Cambio, buurtinitiatieven, gemeenten in West-Overijssel, Rijk, gemeente Deventer.

Wat is de rol van de gemeente Deventer?

Naast lokale samenwerking is provinciale (Overijsselse energieaanpak 2.0), landelijke (blok voor blok regeling via BZK) en Europese samenwerking (convenant met Benelux-landen en Noordrijn-Westfalen) van groot belang. Op alle gebieden vervult de gemeente Deventer een voortrekkersrol.

Twee windturbines

“Dankzij de duurzame ambities van de gemeente gaan wij samen met de Deventer Energie Coöperatie met windturbines langs de A1 vanaf begin 2015 voor bijna 3000 Deventer huishoudens donker-groene stroom produceren.” **Arthur Vermeulen – Manager Raedthuys Windenergie**

Kader

De expeditie

- Ervoor zorgen de windmolens worden geplaatst volgens de besluiten van de raad.
- Maximale deelname van Deventer inwoners bewerkstelligen.

Kader sluiten

Wat hebben we afgesproken?

Plaatsen van twee windturbines langs de A1. 25% (particulier) eigenaarschap door uitgifte van participaties.

Hoe staan de ontwikkelingen ervoor?

Na intensieve voorbereidingen met veel maatschappelijke en politieke discussies heeft de raad de voorbije periode besluiten genomen over een energieneutraal bedrijvenpark A1 en twee windturbines langs de A1.

Na de besluitvorming zijn de overeenkomsten met contractpartners verder uitgewerkt, is de bestemmingsplanprocedure voltooid en in december 2013 een belangrijke stap gezet in de financiële haalbaarheid. Het Rijk kende de zogenoemde SDE+ subsidie toe. De Deventer Energie Coöperatie heeft met een unaniem ledenbesluit ingestemd met een 25% eigenaarschap door uitgifte van participaties. Inmiddels zijn de participaties nagenoeg volledig uitgegeven aan inwoners van Deventer. Zij worden mede-eigenaar van de windturbines en zorgen daarmee voor een eigen stroomvoorziening.

Wie zijn er betrokken?

Cofely/DHV, lokale initiatiefnemers, bedrijfsleven, Deventer Energie Coöperatie, gemeente Deventer.

Wat is de rol van de gemeente Deventer?

Binnen de afspraken van het Bedrijvenpark A1, zijn contracten met private partijen gesloten. De gemeente Deventer vervult hier slechts een publieke rol. Deelname aan het windturbine-project vanuit de samenleving vindt plaats via de Deventer Energie Coöperatie.

Energieneutraal Steenbrugge

“De gemeente Deventer heeft een duidelijke visie op het realiseren van energiebesparing in woningen. Zij geeft hiermee richting aan nieuwe en innovatieve samenwerkingsvormen.” Johan Dolstra - Projectleider Overijsselse aanpak 2.0 Provincie Overijssel

Kader

De expeditie

- De invulling van de energievoorziening voor Steenbrugge (zowel stroom als warmte).
- Zorgen voor spin-off voor andere nieuwbouwplannen op basis van de gebiedsontwikkeling Steenbrugge door marktpartijen.

Kader sluiten

Wat hebben we afgesproken?

Het bouwen van een energieneutraal Steenbrugge.

Hoe staat de ontwikkeling ervoor?

Er is een nieuwe aanpak voor de ontwikkeling van Steenbrugge, vanwege de stagnerende situatie op de woningmarkt. Inmiddels is het woningbouwakkoord gesloten en start Steenbrugge met de bouw van 400 woningen (1.110 in totaal). Het gaat om 130 sociale huur-, 70 dure huur- en 200 koopwoningen.

Steenbrugge is door het Rijk gekozen tot ‘excellent gebied’ voor het opdoen van ervaring met het energiezuinig maken van nieuwbouwwoningen door overheid en marktpartijen.

Wie zijn er betrokken?

Contractpartners, woningcorporatie Ieder1 en gemeente Deventer.

Wat is de rol van de gemeente Deventer?

De gebiedsontwikkeling van Steenbrugge wordt door marktpartijen integraal opgezet. De gemeente zorgt voor de kaders, de marktpartijen nemen de verantwoordelijkheid voor de realisatie van begin tot het eind.

Stadhuiskwartier klimaatneutraal

*“Deventer heeft serieus de regie genomen in haar verantwoordelijkheid een substantiële ontwikkeling in gang te zetten en door te voeren, op onder meer het winnen van zonne-energie, waarbij de denkwijze out-of-the-box is en waardoor innovatie technologieën én samenwerkingsvormen inderdaad een kans krijgen. Nu komt het aan op doorpakken en omzetten”. **Pieter Gabriëls - Directeur ACE force.***

Kader

De expeditie

- Het aanleggen van een evenwichtige energievoorziening. Er wordt onder meer gekeken naar de toepassing IJsselwater. Indien mogelijk wordt gekozen voor een oplossing die voor een breder gebied in de binnenstad toepasbaar is.
- Bouwen van het Stadhuiskwartier volgens BREEAM Excellent certificaat (zeer duurzaam).

Kader sluiten

Wat hebben we afgesproken?

Het bouwen van een klimaatneutraal Stadhuiskwartier, een van de duurzaamste gebouwen van Nederland. In de bouwopdracht zijn de doelstellingen voor klimaat- en energieneutraliteit opgenomen.

Hoe staat de ontwikkeling ervoor?

De bouw is in volle gang. In de voorbereidingsperiode is er veel gebeurd. De invulling van de energievoorziening voor het Stadhuiskwartier is een complexe opgave, vanwege de relatie tussen warmtebehoefte en noodzaak tot koeling. Omdat het Stadhuiskwartier midden in de oude binnenstad wordt gebouwd, zijn de mogelijkheden beperkt.

Volgens de BREEAM-methodiek is de CO₂-reductie van het gehele Stadhuiskwartier (inclusief het Stadhuis) straks hoger dan het huidige verbruik van energie.

Het bouwproces wordt via de BREEAM-methodiek op een maximaal duurzame wijze gerealiseerd. De toepassing van bouwmaterialen en de energievoorziening is maximaal energiezuinig. Ook het Stadhuis wordt klimaatneutraal verbouwd.

Wie zijn er betrokken?

Gemeente Deventer, Neutelings Riedijk Architecten, interieurarchitect Atelier PRO, BAM Utiliteitsbouw en onderaannemers, Bosch Slabbers landschapsarchitecten.

Wat is de rol van de gemeente Deventer?

De gemeente is opdrachtgever. Zij vraagt bedrijven de meest effectieve en innovatieve oplossingen voor een duurzaam Stadhuiskwartier aan te bieden, binnen de gestelde (budgettaire) kaders.

Klimaatneutrale bedrijfsvoering

“Een aantal vooruitstrevende medewerkers van de gemeente Deventer is schouder aan schouder vertrokken met een aantal vooruitstrevende ondernemers om samen duurzaamheid in brede zin te ontdekken en tot uitvoering te brengen. Zij lopen vóór in de optocht, maar rekenen op hun collega’s dat zij zich aansluiten bij deze geweldig noodzakelijke duurzame optocht!” **Ruud Kimenai - Algemeen directeur Van Dorp installaties**

Kader

De expeditie

- Samen met regionale partners en bedrijfsleven verder zoeken naar betere toepassing van materialen en grondstoffen om dichterbij een CO2-neutrale bedrijfsvoering te komen.

Kader sluiten

Wat hebben we afgesproken?

Reduceren van het energieverbruik van gemeentelijke activiteiten.

Hoe staan we ervoor?

De gemeente heeft continue aandacht voor duurzaamheid bij het aangaan van contracten, bij leveringen en dienstverleningen. Grootste stappen zijn gemaakt op het gebied van openbare ruimte:

- Openbare verlichting: geleidelijke overgang in naar LED voor alle 21.000 armaturen.
- Contract asfalt: Deventer gebruikt sinds 2011 alleen duurzaam asfalt.
- Straatreiniging: vanaf 2013 geen chemische stoffen meer.
- Groenbeheer: maximale toepassing van duurzame materialen. Hierbij is geen hogere doelstelling haalbaar.
- Rioolbeheer: met Waterschap wordt onderzocht of rioolwater maximaal gebruikt kan worden voor energievoorziening. Dit is momenteel in onderzoek.
- Duurzaam stroomverbruik als gevolg van regionaal contract.

Net als bij andere gemeenten, is de doelstelling van Deventer hoog. Toch is het een diverse en complexe opgave, ook vanwege weinig flexibele aanbestedingsrichtlijnen. De wens om de bedrijfsvoering CO2-neutraal te krijgen, is alleen stapsgewijs met veel tijd (en geld) te realiseren. .

Wie zijn er betrokken?

Gemeente Deventer, bedrijfsleven.

Wat is de rol van de gemeente?

De gemeente werkt zelf aan het verbeteren van de CO2-reductie en stimuleert partijen in de Deventer samenleving ook hun bijdrage te leveren. Via WIJDeventer leveren buurten, wijken en dorpen hun bijdrage. Ook het bedrijfsleven wordt continue uitgedaagd vernieuwende concepten te bedenken.

6. Lijnen naar de toekomst.

“De Deventer Energiecoöperatie heeft de Deventer bevolking met diverse activiteiten bewuster gemaakt dat het spaarzaam omgaan met energiegebruik, een betere isolatie, een goede voorlichting en gezamenlijke inzet niet alleen geldbesparend werkt maar ook een positieve bijdrage levert aan de CO2 reductie waardoor niet alleen onze huidige samenleving maar ook onze kinderen in een schonere wereld kunnen leven. Vanuit een van oudsher initiërende rol heeft de gemeente Deventer zich in korte tijd getransformeerd naar een faciliterende en ook regisserende rol om het burgerinitiatief voor de oprichting van de Deventer Energiecoöperatie (DEC) mogelijk te maken. Ook na de oprichting heeft de gemeente een platform gecreëerd waardoor de DEC ook een waarborg verkreeg om ook in de naaste toekomst de Deventer bevolking ten dienste te kunnen zijn. De uitdaging ligt in de continuïteit van de huidige samenwerking. De organisatie en uitvoering van de Deventer Energiecoöperatie bestaat uit vrijwilligers die belangeloos de Deventer bevolking ten dienste zijn voor het bereiken van een gezamenlijk doel: Deventer Energieneutraal in 2030. In de komende jaren zullen de mensen van de nu samenwerkende partijen (gemeente, vrijwilligers en partners) veranderen. Dit betekent dat als de motivatie van die anderen dezelfde blijft als de initiatiefnemers het gestelde doel bereikt gaat worden.” **Dick Glaser – Oprichter Deventer Energie.**

Resultaatgericht werken aan quick wins en gelijktijdig werken aan lange termijn doelen dat zijn de kenmerken van de duurzaamheidsagenda. De hiervoor toegelichte beleidsprioriteiten zijn daarvoor de leidraad. Het economisch zelfdragend vermogen van duurzame initiatieven is uitgangspunt. Samenwerkingsafspraken met private ondernemingen verschaffen het benodigde risicodragend kapitaal. Middelen worden ingezet om bestaande bedrijfsprocessen te verbeteren en ingesleten gedragspatronen te veranderen.

Inmiddels zijn we ruim twee jaar op weg naar de doelstelling “energieneutraal Deventer 2030”. Daarbij vallen drie punten op:

- Om de doelstelling energieneutraal te halen is een mix van alle duurzaamheids/energie maatregelen nodig.
- De keuze voor de facilitaire rol van de gemeente, vergroot de mogelijkheden om partijen te verbinden en geeft concreet invulling aan de veranderende rol van de overheid.
- Bestaande regelgeving (fiscaal, financieel, huurprijsbepaling ed.) is een grote belemmering om op te schalen en door te pakken. De activiteiten dienen er ook op gericht te zijn hierin verandering te brengen.

Inmiddels is het nationale energieakkoord gesloten. In de uitwerking van de maatregelen is helaas niet de gehoopte beweging naar voren tot stand gekomen. Afhankelijkheid van bestaande financiële structuren van grote energiemaatschappijen en van overproductie van energie in Duitsland zijn hier debet aan. Hierdoor blijft de prijs van grijze energie kunstmatig laag.

Dit vraagt om extra lokale en regionale inspanning. De combinatie van duurzaamheid en economische dynamiek in één thema is geen toeval. Het tempo van de transformatie tot een duurzame samenleving zal voornamelijk gedictieerd worden door de economische haalbaarheid en betaalbaarheid. Maar ook andersom: duurzaamheid zal zich de komende jaren ontwikkelen tot een economische factor van betekenis waarbij behoud en zo mogelijk uitbouw van werkgelegenheid steeds meer een leidend principe wordt. Gezien de aanwezige sterktes in de Deventer economie liggen hier grote kansen. De samenwerkingsbereidheid, het ondernemerschap en het vakmanschap uit de toekomstvisie 2030 krijgen in dit opzicht alle ruimte. De recente keuze van de regio Stedendriehoek tot Cleantechregio is hier een sprekend voorbeeld van.

In aansluiting op de middellange termijn beleidsagenda zijn in de uitvoeringsagenda voor de komende jaren-naast de reeds bestaande prioriteiten- de volgende activiteiten speerpunt:

- Het betrekken van de kennis en ervaring van de eigen medewerkers (op alle beleidsgebieden) bij het realiseren van de duurzaamheidsambitie. Uiteindelijk is elke medewerker ambassadeur van de doelstelling.
- Langs het spoor van de Economische Board van de Stedendriehoek met partners middels Cleantech de energiedoelstelling verder vormgeven en realiseren.
- Afvalplan 2030, primair gericht op hergebruik en het reduceren van afvalstromen verder verfijnen.
- Duurzame nieuwbouw, integreren in de gebiedsontwikkeling en het bouwproces. De op te stellen ruimtelijke structuurvisie zal hierin het voertuig zijn.
- Verduurzamen bestaande woningvoorraad verder opschalen op basis van de voorloperspositie die Deventer hierin in het land heeft. De verdere realisatie van betaling via de energierekening (ESCo) is hierin speerpunt.
- Voortzetting van de nadruk op de sociale aspecten bij de realisatie van projecten. Deventer Werk talent is hierin de leidende partner.
- In samenwerking met partners in het buitengebied (agrarische ondernemers, waterschap, provincie, omliggende gemeenten, dorpsraden) bevorderen en doen realiseren van maatregelen zoals vergisting op boerderijniveau, zonneenergie op daken van bedrijven, benutting van hout en snoeiafval. De samenwerking in DOWR-verband is hierin een sterke band.
- Verdere uitbouw van de Deventer Financiële en Fiscale Proeftuin. Op financieel en fiscaal gebied liggen er grote uitdagingen. Deventer vervult hierin landelijk een voortrekkersrol.
- Monitoren: verdere uitbouw van de opgestelde monitor duurzaamheid.

- Duurzame mobiliteit: komen tot logische stappen voor de komende 20 jaar. Hierbij zal in perioden van 5 jaar door vroegtijdige aankondiging van beleidskeuzen zowel richting gegeven worden als bedrijven voldoende tijd geboden worden om de noodzakelijke investeringen te doen.

“Het is onvoorstelbaar hoe diepgaand de gemeente Deventer kennis heeft vergaard over wat er mogelijk is, hoeveel partijen ook gewone ondernemers en burgers zich al hebben aangemeld om mee te denken en te doen en hoe creatief en buiten de gebaande paden denkend de gemeente Deventer naar oplossingen zoekt. In Deventer zijn de meest interessante stappen gezet op gebied van renovatie van woningen door de vanzelfsprekendheid van het bezit van corporaties overboord te zetten en te zoeken naar een beheerfunctie waarbij derden voor de kapitaalinvesteringen zorgen.” **Dorine Putman-Devilee - senior manager institutionele relaties ASN bank**